

Tradus și revizuit de IER (www.ier.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA A PATRA

CAUZA RUSU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 25721/04)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

8 martie 2016

DEFINITIVĂ

08.06.2016

*Hotărârea a rămas definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Aceasta poate suferi modificări de formă.*

În Cauza Rusu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

András Sajó, *Președinte*,
Vincent A. De Gaetano,
Nona Tsotsoria,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Egidijus Kūris,
Iulia Antoanella Motoc,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer, *judcători*,

și Fatoș Aracı, Grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 9 februarie 2016,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 25721/04 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Sergiu-Cristian Rusu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 3 mai 2004, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost reprezentat de doamna A. S. Tudor, avocat în Suceava. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul a invocat, în special, că, obligându-l la plata de daune morale ca o consecință a publicării unui articol într-un ziar local, instanțele naționale i-au încălcat dreptul la libertatea de exprimare.

4. La 25 noiembrie 2010, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1979 și locuiește în Suceava. La momentul respectiv, era jurnalist pentru ziarul local *Monitorul de Suceava* (în continuare „ziarul”).

A. Articolul de ziar în litigiu

6. La 26 august 2003 reclamantul a publicat un articol intitulat „Un individ din Verești este căutat de polițiștii din toată tara, acuzat fiind de spargerea sediului PSD Suceava”.

Articolul, însoțit de fotografia lui Ș.A., suspect la acel moment, este următorul:

„Ștefan Apetrei, în vârstă de 35 de ani, este acuzat că a furat din sediul local al partidului de guvernământ două televizoare și aproximativ 17 milioane de lei. Din cauză că se sustrage urmăririi penale pentru săvârșirea *infracțiunii de furt calificat*, cel în cauză a fost dat în urmărire generală, fotografia lui fiind pe birourile polițiștilor de la Serviciul Judiciar din toată tara.

Un individ din Verești este căutat de polițiștii din toată tara, el fiind principalul suspect în cazul spargerii sediului PSD, filiala Suceava. Cel în cauză, Ștefan Apetrei, în vârstă de 35 de ani, este bănuț a fi unul dintre autorii furtului din sediul local al partidului de guvernământ, incident petrecut la sfârșitul anului trecut. Noaptea premergătoare Ajunului Crăciunului 2002 a fost una cu ghinion pentru social-democrației suceveni. Aceasta pentru că sediul PSD Suceava a fost călcat de hoți. În dimineața zilei de 24 decembrie, în momentul în care o parte dintre membrii acestui partid au ajuns la sediul situat în centrul municipiului Suceava, [...], au observat că totul este răvășit. După ce [au] inspectat interiorul, oamenii și-au dat seama că sediul partidului a fost ținta unui furt. Din evaluările făcute la fata locului s-a observat că hoții au plecat cu două televizoare și circa 17 milioane de lei. În căutarea bunurilor de valoare, hoții au dat dovadă de vandalism și au distrus toate ușile, iar televizoarele au fost smulse efectiv din prize. În urma cercetărilor întreprinse de polițiștii suceveni, a fost stabilit principalul suspect, în persoana lui Apetrei, individ dispărut de la domiciliu încă de la acea vreme. Din cauză că se sustrage urmăririi penale pentru săvârșirea *infracțiunii de furt calificat*, Ștefan Apetrei (Foton) a fost dat în urmărire generală, fotografia lui fiind pe birourile polițiștilor de la Serviciul Judiciar din toată tara. În cazul în care un individ încearcă să scape de “pârnaie”, fugind din calea polițiștilor, deși pe numele lui există chiar un mandat de executare a pedepsei, respectivul este dat în urmărire locală pe raza județului, urmând ca în termen de 90 de zile de la primirea mandatului, dacă cel în cauză nu este găsit, să fie dat în urmărire generală. Dacă există informații cum că respectivul individ a plecat din tara, el este dat în urmărire internațională, prinderea lui fiind doar o chestiune de timp.”

7. După publicarea articolului, tatăl lui Ș.A. a trimis o scrisoare ziarului, redactată după cum urmează:

„Către redacția “Monitorul de Suceava”,

Subsemnatul Apetrei Dumitru, am sesizat din ziarul dumneavoastră că fiul meu, Apetrei Ștefan, este dat în urmărire generală și locală pentru o *infracțiune de furt*. Referitor la articolul publicat în ziar, vă pot spune că fiul meu nu se afla în tara și nici pe raza județului Suceava, ci în Italia. Lucrătorii IPJ Suceava mi-au comunicat repede că a fost o greșeală și s-a revocat urmărirea generală a fiului meu. Există chiar și hârtia de confirmare la birourile judiciarului Suceava, pe care se poate orienta oricine că a fost o eroare.

Aceasta mi-ar fi dorința, să se dezmință articolul publicat.“

8. Această scrisoare a fost publicată în ziar la 29 august 2003.

B. Procedura în primă instanță

9. La 15 septembrie 2003 S.A. a formulat o plângere penală în fata Judecătoriei Suceava împotriva reclamantului pentru infracțiunea de calomnie, așa cum era la acel moment descrisă la art. 206 din C. pen. român. După ce a explicat că la data furtului se afla în Italia și, prin urmare, era imposibil ca să fi participat la infracțiunea invocată, acesta a menționat că tatăl său, odată ce aflase despre articol, scrisese ziarului, cerând dezmințirea articolului. Scrisoarea fusese publicată fără modificări în text, dar de atunci nu se mai făcuse nimic.

Ș.A. a considerat că articolul conținea afirmații serioase care i-au afectat în mod considerabil imaginea publică, provocându-i suferință personală.

Prin urmare, a solicitat ca cei responsabili să fie condamnați și obligați să-i plătească daune morale în valoare de 100.000.000 lei.

10. În apărarea sa, reclamantul a prezentat dovezi că informația privind urmărirea generală a lui Ș.A., ca și fotografia lui Ș.A., îi fuseseră date la 25 august 2003 de către Poliția Judiciară Suceava și de aceea nu avusese motive de îndoială. A susținut că la data publicării, mandatul de urmărire generală emis pe numele lui Ș.A. era în vigoare.

În continuare, a argumentat că publicase o dezmințire în ziar, respectiv scrisoarea tatălui lui S.A.

11. La 17 octombrie 2003, șeful Serviciului Poliției Judiciare al IPJ Suceava a informat judecătoria că:

„La adresa dvs.[nr.5986/2003] prin care solicitați a se comunica dacă partea vătămată Apetrei Ștefan din com. Verești, jud. Suceava, figura în evidențele noastre ca urmărit general la 25 și 26 august 2003, vă informăm că susnumitul a fost pus în urmărire generală la 31.12.2002 prin Dispoziția IGPR nr. 124000 pentru motivul sustragere de la urmărire penală, fiind suspect într-un furt [în care urmărirea penală a fost începută „*in rem*“], măsură care a fost revocată prin Dispoziția I.G.P.R. Nr. S/150522 din 03.09.2003, întrucât situația celui în cauză a fost clarificată.“

12. La 19 noiembrie 2003 instanța l-a achitat pe reclamant de acuzația de săvârșire a infracțiunii de calomnie; cu toate acestea, l-a condamnat pe reclamant, în solidar cu ziarul, la plata sumei de 10.000.000 lei către Ș.A. Extrasele relevante din sentința penală au următorul conținut:

„Având în vedere că inculpatul și-a procurat date despre persoanele date în urmărire generală de la Biroul Judiciar, din cadrul I.P.G. nu se poate reține vinovăția acestuia în săvârșirea infracțiunii de calomnie [, drept pentru care, instanța va pronunța achitarea acestuia în temeiul art. 11 pct. 2 lit. ....]

Sub aspectul laturii civile, deoarece calomnia vizează înfățișarea publică a unei imagini negative deformată privitoare la o persoană, imagine de natură a cauza acesteia atât suferințe psihice cât și modificări ale relațiilor sociale - nepatrimoniale, modificări producătoare de neliniște și durere sufletească, instanța apreciază că prin publicația articolului menționat în ziar s-au produs prejudicii morale părții vătămate, drept pentru care va obliga inculpatul, în solidar cu partea responsabilă civilmente, la plata sumei de 10 milioane cu acest titlu.

Mai mult, este de recunoscut faptul că deși tatăl părții vătămate s-a adresat ziarului cu o sesizare referitoare la faptul că aspectele publicate despre fiul său sunt false, acesta nu a dat o dezmințire a articolului scris de către inculpat.

C. Procedura apelului

13. Prin hotărârea judecătorească definitivă la 23 ianuarie 2004, Tribunalul Suceava a respins recursul reclamantului și a menținut hotărârea instanței de fond.

Instanța a afirmat în motivarea sa următoarele:

„Chiar dacă nu se poate reține în sarcina inculpatului vinovăția acestuia cu privire la săvârșirea infracțiunii de calomnie prevăzută de art. 206 Cod penal, dată fiind sursa inculpatului la data publicării articolului, obligația acestuia de a despăgubi partea vătămată nu poate fi înlăturată pentru că ulterior descoperirii erorii, inculpatul nu a publicat nicio dezmințire pentru a încerca o îndreptare a greșelii comise. “ Articolul în cauză a produs părții vătămate un prejudiciu moral ce nu poate fi acoperit decât în modalitatea stabilită de prima instanță.”

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

14. Dispozițiile relevante din Codul civil și Codul penal privind insulta, calomnia, precum și răspunderea civilă, în vigoare la momentul faptelor, precum și modificările ulterioare ale acestora, sunt descrise în *Cumpănă și Mazăre împotriva României* [(MC), nr. 33348/96, pct. 55-56, CEDO 2004-XI] și *Timciuc împotriva României* [(dec.), nr. 28999/03, pct. 95-97, 12 octombrie 2010].

15. Legea presei din România (Legea nr. 3/1974), modificată la 19 ianuarie 1978 și la 23 mai 2000 (ultima modificare fiind abrogată la 28 august 2001), în vigoare până la 9 iulie 2012, menționa în părțile sale relevante:

Art. 72

„Persoana fizică sau juridică lezată prin afirmații făcute în presă și pe care le consideră neadevărate poate cere, în termen de 30 de zile, ca organul de presă în cauză să publice sau să difuzeze un răspuns sub formă de replică, rectificare ori declarație.

Răspunsul trebuie să fie obiectiv și să urmărească restabilirea adevărului. [...]

Art. 73

Organul de presă este obligat să publice, fără plată, răspunsul, [în condițiile articolului precedent,] în termen de 15 zile de la primirea lui, dacă organul de presă este cotidian [...].

Art. 74

Refuzul de a publica sau difuza un răspuns, în condițiile art. 73, se comunică persoanei lezate în termen de 15 zile de la primirea sesizării scrise de aceasta.

Nepublicarea sau nedifuzarea răspunsului în termenele prevăzute în articolul precedent se consideră refuz, chiar dacă acesta nu a fost comunicat potrivit alin. 1.

Art. 75

În cazurile prevăzute în articolul precedent, persoana lezată poate cere judecătoriei obligarea organului de presă în cauză să publice sau să difuzeze răspunsul.

Dacă instanța judecătorească constată că refuzul este neîntemeiat, obligă organul de presă să publice sau să difuzeze răspunsul în termen de 15 zile, care se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești. [...].“

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 10 DIN CONVENȚIE

16. Reclamantul s-a plâns că, prin obligarea sa de către instanțele naționale de a plăti prejudiciu moral lui S.A., i-a fost încălcat dreptul la libertatea de exprimare. În continuare, s-a plâns în temeiul art. 6 din Convenție de caracterul inechitabil al procesului, rezultatul acestuia bazându-se pe hotărâri judecătorești lipsite de motivare.

Curtea consideră că se impune evaluarea capetelor de cerere ale reclamantului în temeiul art. 10 din Convenție, care se citește după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a tine seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei, protejarea reputației sau a drepturilor altora, pentru prevenirea divulgării informațiilor primite în mod confidențial sau pentru garantarea autorității și imparțialității puterii judecătorești.“

A. Cu privire la admisibilitate

17. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Curtea mai constată că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

18. Guvernul a fost de acord că hotărârea judecătorească împotriva reclamantului a constituit o ingerință în dreptul său la libertatea de exprimare, dar a arătat că ingerința era prevăzută de lege, și anume art. 206 C. pen. și art. 998-999 C. civ., cu scopul legitim de a proteja reputația victimei.

Guvernul a afirmat în continuare că problema ridicată de această cauză era faptul că reclamantul și ziarul nu publicaseră nicio rectificare sau dezmințire cu privire la articolul contestat din momentul în care deveniseră conștienți – prin inițierea procedurii penale de către S.A. împotriva reclamantului – că poliția furnizase informații eronate și că mandatul de urmărire generală fusese revocat. În opinia sa, concordantă cu raționamentul instanțelor interne, publicarea scrisorii redactate de tatăl lui S.A. nu reprezentase o rectificare propriu-zisă întrucât i se atribuisese doar un spațiu foarte limitat în ziar, cititorii neputând face o legătură între primul articol și scrisoare. Mai mult, întrucât reclamantul nu furnizase nicio explicație pentru omisiunea sa de a publica rectificarea necesară, Guvernul susținea că nu putea considera că acesta acționase cu bună-credință.

Guvernul a mai subliniat că sancțiunile civile impuse reclamantului de către instanțe erau proporționale.

19. Reclamantul a reiterat că, atunci când a publicat articolul în litigiu, se bazase, cu bună-credință, pe informațiile oficiale pe care nu avusese obligația sau posibilitatea să le verifice (a citat *Selistö împotriva Finlandei*, nr. 56767/00, 16 noiembrie 2004 și *Colombani și alții împotriva Franței*, nr. 51279/99, pct. 65, CEDO 2002-V); iar articolul nu cuprindea nicio

judecată de valoare și nicio opinie personală cu privire la potențialul infracțional al lui S.A.

Reclamantul afirma în continuare că, prin publicarea scrisorii tatălui lui S.A. numai după câteva zile de la publicarea articolului calomnios și întrucât scrisoarea conținea detalii explicite, suficiente pentru a clarifica situația persoanei prejudiciate, obligația de a rectifica articolul fusese îndeplinită.

În continuare, acesta a pretins că legislația românească relevantă nu era foarte precisă în definirea formei necesare a retractării, de aceea concluziile instanțelor naționale că nu publicase o dezmințire erau neîntemeiate și arbitrare.

În plus, reclamantul a susținut că, prin publicarea articolului atacat, el a contribuit la clarificarea situației lui S.A., întrucât dacă nu ar fi fost articolul, mandatul de urmărire generală emis în mod eronat ar fi fost menținut. Reclamantul aprecia că în circumstanțele respective, poliția și organele de cercetare penală erau responsabile pentru prejudiciul moral pe care îl invoca S.A.

În cele din urmă, reclamantul susținea că obligația impusă de instanțele naționale de a plăti aproximativ 270 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral fusese excesivă în raport cu venitul său lunar la momentul respectiv de aproximativ 50 EUR și avea astfel un efect descurajator semnificativ.

2. Motivarea Curții

20. Curtea reține că părțile sunt de acord că existase o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Este de asemenea convinsă că ingerința avea scopul legitim de protecție a drepturilor altora, și anume dreptul lui S.A. la reputație.

Rămâne de stabilit dacă ingerința era necesară într-o societate democratică.

a) Principii generale

21. Principiile generale ale Curții de aplicare a cerințelor prevăzute la art. 10 § 2 din Convenție conform cărora orice ingerință trebuie să fie „necesară într-o societate democratică” au fost reafirmate recent [în *Perinçek împotriva Elveției* (MC), nr. 27510/08, pct. 196, 15 octombrie 2015], după cum urmează:

„ii. În sensul art. 10 § 2, adjectivul «necesar» implică o «nevoie socială imperioasă». Înaltele Părți Contractante beneficiază de o marjă de apreciere atunci când stabilesc dacă există o astfel de nevoie, dar aceasta merge mână în mână cu un control european, în ceea ce privește atât legislația, cât și hotărârile care o aplică, inclusiv cele pronunțate de instanțele independente. Prin urmare, Curtea este împuternicită să se pronunțe printr-o hotărâre definitivă asupra chestiunii dacă o

«restricție» poate fi reconciliată cu libertatea de exprimare.

iii. Curtea nu are sarcina de a se substitui instanțelor interne competente, ci de a verifica deciziile pe care acestea le-au pronunțat din perspectiva art. 10. Acest lucru nu echivalează cu limitarea controlului exercitat de Curte la a stabili dacă aceste autorități și-au exercitat puterea discreționară în mod rezonabil, cu atenție și cu bună-credință. Curtea trebuie mai degrabă să examineze ingerința în lumina cauzei în ansamblul său și să stabilească dacă este proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt relevante și suficiente. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că aceste autorități au aplicat standarde care erau conforme cu principiile prevăzute la art. 10 și s-au bazat pe o evaluare satisfăcătoare a faptelor relevante.”

22. Natura și severitatea sancțiunilor impuse sunt factori care trebuie să fie luați în calcul în aprecierea proporționalității ingerinței. După cum Curtea a subliniat anterior, ingerința în libertatea de exprimare poate avea un efect descurajator asupra exercitării acestei libertăți. Natura relativ moderată a penalităților nu este suficientă pentru a neglija riscul unui efect descurajator asupra exercitării libertății de exprimare [a se vedea *Morice împotriva Franței* (MC), nr. 29369/10, pct. 127, 23 April 2015].

23. Deși presa nu trebuie să depășească anumite limite, în special în ceea ce privește protecția reputației și drepturile altora, totuși sarcina acesteia este de a comunica – într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale – informații și idei privind toate chestiunile de interes public. Astfel, obligația de a comunica informații include în mod necesar „îndatoriri și responsabilități”, ca și limite pe care presa trebuie să și le impună din proprie inițiativă [a se vedea *Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), nr. 40454/07, pct. 89, 10 noiembrie 2015].

24. În această privință, Curtea reiterează că protecția acordată jurnaliștilor de art. 10 din Convenție se aplică sub rezerva ca aceștia să acționeze cu bună-credință pentru a oferi informații corecte și de încredere în conformitate cu principiile jurnalismului responsabil; acest concept se referă, *inter alia*, la conținutul informațiilor care este colectat și / sau difuzat prin mijloace jurnalistice. În acest context, jurnaliștii care își exercită libertatea de exprimare își asumă „îndatoriri și responsabilități”. În acest sens, trebuie amintit că art. 10 § 2 nu garantează o libertate de expresie totală și nelimitată nici în ceea ce privește acoperirea mediatică a aspectelor de interes public deosebit [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Pentikäinen împotriva Finlandei* (MC), nr. 11882/10, pct. 90-91, 20 octombrie 2015 și jurisprudența pe care o citează aceasta].

25. Curtea reiterează de asemenea că obligația legală de a publica dezmințirea sau replica reprezintă un element normal al cadrului juridic care reglementează exercitarea libertății de exprimare de către presa scrisă și, de aceea, nu poate fi considerată excesivă sau nerezonabilă. O astfel de obligație permite, de exemplu, persoanei care se simte agresată de un

articol de presă să-și prezinte replica într-o manieră compatibilă cu practica editorială a ziarului în cauză (a se vedea *Kaperzyński împotriva Poloniei*, nr. 43206/07, pct. 66, 3 aprilie 2012).

26. În cele din urmă, în cauzele care necesită punerea în balanță a dreptului la respectarea vieții private cu dreptul la libertatea de exprimare, Curtea consideră că, în teorie, rezultatul cererii nu ar trebui să varieze în funcție de situația în care cererea fost depusă la Curte în temeiul art. 8 din Convenție de către persoana care a făcut obiectul știrii, sau de către publicist în temeiul art. 10 din Convenție. Într-adevăr, în principiu, aceste drepturi merită un respect egal. În consecință, marja de apreciere ar trebui, în teorie, să fie aceeași în ambele cazuri (a se vedea, printre multe alte autorități, *Couderc și Hachette Filipacchi Associés*, citată supra, pct. 91).

b) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

27. Curtea reține la început că în cauza de față reclamantul a prezentat o problemă de interes public, și anume ancheta penală privind furtul pentru care suspectul era urmărit în întreaga țară, motiv pentru care se presupunea că acesta încercase să evite urmărirea penală prin fugă.

28. Întrucât aceste informații s-au dovedit a fi eronate și calomnioase și deoarece nu a fost publicată nicio dezmințire propriu-zisă, fusese demarată procedura penală împotriva reclamantului pentru calomnie, la cererea părții vătămate, S.A.

Cu toate acestea, instanțele naționale l-au achitat în cele din urmă pe reclamant de acuzația de calomnie. În acest sens, se întemeiau pe faptul că informațiile publicate fuseseră furnizate de surse oficiale, și anume de către Serviciul Poliției Judiciare, din cadrul IPJ Suceava. Această autoritate a confirmat în fața instanțelor că, la momentul publicării, faptele prezentate în articol fuseseră corecte, în sensul că la acel moment S.A. fusese dat în urmărire, ordin revocat la o dată ulterioară publicării articolului (a se vedea supra pct. 11).

29. Observând că se constatare că nu exista *mens rea*, instanțele naționale au considerat că reclamantul era responsabil pentru prejudiciul cauzat terței părți prin publicarea articolului. Astfel, instanțele s-au referit la faptul că dezmințirea trebuia publicată odată ce reclamantul aflase despre eroarea din articol.

30. Curtea se va referi la circumstanțele cauzei, așa cum sunt reflectate *supra* la pct. 7-8 , reținând că scrisoarea tatălui lui S.A., care arăta eroarea comisă față de fiul său, fusese publicată cu promptitudine în ziar; cu toate acestea, în ciuda cererii explicite ca o dezmințire să fie publicată în ziar, aceasta nu a fost niciodată publicată.

Referindu-se la faptul că ziarul nu a publicat dezmințirea necesară, S.A. a

înaintat plângerea penală menționată mai sus, în care solicita ca reclamantul să fie pedepsit în procedură penală și obligat să plătească despăgubiri civile (a se vedea supra pct. 9).

31. În acest context, Curtea observă că legislația internă relevantă nu precizează termenii unei dezmințiri propriu-zise, lăsând astfel chestiunea la discreția editorului, inițial și, în cele din urmă, a judecătorului (a se vedea supra pct. 15). În aceste circumstanțe, reclamantul a susținut că publicarea promptă a scrisorii tatălui lui S.A. constituia o dezmințire propriu-zisă.

32. Totuși, Curtea observă că argumentele instanțelor interne pentru a respinge apărarea reclamantului și a impune plata unor despăgubiri pentru prejudiciul moral către S.A. s-au concentrat în principal pe faptul că reclamantul nu a publicat o dezmințire odată ce aflase despre informația calomnioasă (a se vedea supra pct. 13).

Deși consideră regretabil că instanțele naționale nu au oferit mai multe detalii, Curtea nu poate ignora faptul că reclamantul niciodată nu a confirmat sau clarificat în ziar că informațiile în litigiu publicate anterior erau cu adevărat eronate și calomnioase, nici măcar după ce eroarea respectivă a fost oficial recunoscută de serviciul judiciar al poliției locale la 17 octombrie 2003, cu mai mult de o lună înainte de pronunțarea hotărârii primei instanțe (a se vedea supra pct. 11 și 12). În fapt, reclamantul declara în mod constant, în fața instanțelor naționale și a Curții (a se vedea supra pct. 10 și 19) că, prin publicarea scrisorii redactate de către tatăl lui S.A., obligația sa de a dezminți fusese respectată pe deplin.

De asemenea, Curtea are în vedere că nimic din dosarul cauzei nu sugerează că reclamantul ar fi încercat să publice o adevărată dezmințire și că ar fi fost împiedicat de către redactor (a se vedea, de asemenea, *supra* pct. 10).

33. Reiterând importanța dreptului la dezmințire al persoanei care se simte agresată de un articol de presă, cu obligația corespunzătoare a jurnalistului sau a ziarului, Curtea consideră că, în prezenta cauză, reclamantul nu a acționat în conformitate cu principiile eticii jurnalismului, care îi cer să corecteze în mod clar și explicit orice informație publicată care s-a dovedit a fi eronată sau calomnioasă.

34. De asemenea, având în vedere severitatea sancțiuni impuse reclamantului, și anume obligația de a plăti aproximativ suma de 270 EUR cu titlu de prejudiciu moral, Curtea consideră că o astfel de obligație nu pare excesivă atât din punctul de vedere al valorii sale, cât și al faptului că ziarul este obligat să o plătească în solidar cu reclamantul.

35. Prin urmare, în circumstanțele generale ale prezentei cauze, Curtea consideră că soluția instanțelor interne a păstrat un echilibru just între interesele concurente ale pârâtului și cele ale reclamantului, și că motivele

invocate pentru justificarea deciziilor au fost „relevante și suficiente” și au răspuns unei „nevoi sociale imperioase”. De asemenea, Curtea are în vedere acordarea de despăgubiri impusă reclamantului în cadrul unei acțiuni civile și nu o consideră disproporționată. Așadar, Curtea nu vede niciun motiv întemeiat pentru a substitui evaluarea sa celei a instanțelor naționale, care au examinat chestiunea de față în conformitate cu principiile stabilite de Curte în jurisprudența sa (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și a Herțegovinei*, nr. 17224/11, pct. 35, 13 octombrie 2015).

36. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA:

1. *Declară*, în unanimitate, cererea admisibilă;
2. Hotărăște, cu cinci voturi la două, că nu a fost încălcat art. 10 din Convenție;

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 08 martie 2016, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulamentul Curții.

Fatoş Aracı
Grefier adjunct

András Sajó
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulamentul Curții, la prezenta hotărâre se anexează opinia separată a domnilor judecători Sajó și Tsotsoria.

A.S.
F.A.

OPINIA SEPARATĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR SAJÓ ȘI TSOTSORIA

Regretăm că nu putem fi de acord cu colegii noștri din majoritate. Opinia noastră este că drepturile reclamantului garantate la art. 10 au fost încălcate în această cauză.

La 26 august 2003, reclamantul, jurnalist, a publicat un articol privind o investigație a poliției pe baza informațiilor pe care le primise de la politie despre faptul că S.A. era suspectat de furt calificat și de sustragere de la urmărirea penală. Ca urmare a publicării articolului, tatăl lui S.A. a trimis o scrisoare la ziar. În scrisoare, tatăl declara că fiul său nu se afla în țară și că poliția îl informase că la mijloc era o eroare și că urmărirea fusese anulată. În scrisoare, tatăl susținea că documentul care confirmă aceste informații era disponibil la serviciul judiciar. În plus, tatăl solicita dezmințirea articolului. Scrisoarea a fost publicată la trei zile după publicarea articolului.

La 15 septembrie 2003, deoarece jurnalistul nu întreprinsese nicio acțiune, S.A. a depus o plângere penală împotriva reclamantului pentru calomnie. Peste 32 de zile, la 17 octombrie 2003, poliția a informat judecătoria că măsura urmăririi fusese revocată la 3 septembrie 2003, adică după ce fusese publicată scrisoarea tatălui. Reclamantul a fost considerat responsabil de calomnie de natură civilă. Instanțele naționale au dat importanță faptului că, deși tatăl părții vătămate înștiințase ziarul că aspectele publicate despre fiul său erau false, acesta nu publicase o dezmințire a articolului scris de inculpat. Această considerație a fost reținută de Curte pentru a demonstra că reclamantul nu corectase informațiile eronate și calomnioase.

Nefiind de acord cu hotărârea pentru că, în primul rând, constatăm că Curtea s-a îndepărtat de jurisprudența sa clară care protejează libertatea de exprimare și jurnalismul, suntem în dezacord în ceea ce privește reconstituirea faptelor, precum și procesele interne. Considerăm, în special, că tatălui părții vătămate i se acordase imediat dreptul la replică (deși el nu era o parte direct interesată și aparent nu avea nicio procură).

Mai mult, nu este clar dacă, în temeiul art. 72 din Legea presei din 1974, persoana lezată are dreptul de a solicita atât replica, cât și dezmințirea.

În al treilea rând, la momentul formulării cererii nespecifice de dezmințire, urmărirea nu fusese anulată. Nu era nimic de dezmințit. Urmărirea a fost anulată mai târziu, și reclamantul nu a știut acest lucru până când poliția a furnizat informația în timpul procedurii penale. Reclamantul nu a oferit niciodată informația oficială care ar fi putut servi ca bază pentru dezmințire. Curtea însăși acceptă că, la momentul la care a fost scris, faptele prezentate în articol erau exacte (pct. 28). Totuși, Curtea

susține că „instanțele s-au referit la faptul că dezmințirea trebuia publicată odată ce reclamantul aflase despre eroarea din articol” (pct. 29). Noi nu constatăm o abordare atât de limitată în hotărârile interne citate, în care principala referință este notificarea făcută de tată. La momentul notificării, astfel cum reiese clar din prezenta hotărâre, informațiile în litigiu erau corecte. În plus, reclamantul din cadrul procedurilor interne nu a cerut în niciun moment dezmințirea, cu toate că avusese 30 de zile pentru a se prevala de această măsură reparatorie. În schimb, acesta a cerut daune pentru calomnia conținută în publicația originală, care informa despre poziția poliției. Partea vătămată a inițiat o acțiune în despăgubiri pe motiv că publicația inițială i-ar fi afectat reputația. În cadrul procesului s-a arătat că poliția comisese o eroare. Partea vătămată nu și-a modificat motivul și nu a solicitat dezmințirea. Cu toate acestea, jurnalistul a fost obligat la plata despăgubirilor pentru lezarea reputației prin ceea ce nu făcuse pe durata procesului când nici nu i se ceruse să acționeze într-un mod anume. În plus, avem și îndoieli serioase cu privire la presupunerea că jurnaliștii au îndatorirea de a rectifica ori de câte ori devin conștienți de o eroare în articolul lor, mai ales dacă această eroare nu este comisă de aceștia. Această îndatorire este și mai problematică în lipsa oricărei cereri de rectificare atunci când eroarea devine cunoscută (dacă este într-adevăr o eroare a jurnalistului, un foarte mare „dacă” în prezenta cauză).

Însă cea mai mare preocupare a noastră este că hotărârea, care pare a susține poziția menționată *supra*, se îndepărtează de jurisprudența clară a acestei Curți. Curtea, în speță, se presupune că se bazează pe conceptul de „jurnalism responsabil” referindu-și, *mutatis mutandis*, la „*Pentikäinen împotriva Finlandei* (MC), nr. 11882/10, pct. 90, 20 octombrie 2015 și jurisprudența pe care o citează aceasta)”. Mai precis, Curtea se referă la îndatorirea jurnalistului (sau a ziarului) de a permite persoanei lezate să-și prezinte replica într-o manieră compatibilă cu practica editorială a ziarului în cauză (a se vedea *Kaperzyński împotriva Poloniei*, nr. 43206/07, pct. 66, 3 aprilie 2012). Este inutil să spunem că, în speță, a fost acordat dreptul la replică, astfel că cerința *Kaperzyński* a jurnalismului responsabil a fost îndeplinită. Dar poate că există altceva în principiile generale din *Pentikäinen* (deși este citată fără a intra în detalii, *mutatis mutandis*) care justifică neîncălcarea art. 10. „Jurisprudența pe care o citează” în *Pentikäinen* este *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* (MC), nr. 21980/93, pct. 65, CEDO 1999-III; *Fressoz și Roire împotriva Franței* (MC), nr. 29183/95, pct. 54 etc.

Fressoz și Roire pct. 54 prevede următoarele:

„În esență, acest articol [art. 10] lasă la aprecierea jurnaliștilor să decidă dacă este necesar să reproducă astfel de documente pentru a garanta credibilitatea. Acesta

protejează dreptul jurnaliștilor de a transmite informații cu privire la probleme de interes general cu condiția ca aceștia să acționeze cu bună-credință și pe o bază de fapt corectă și să ofere informații «de încredere și precise» în conformitate cu etica jurnalistică (a se vedea, în special, hotărârea Goodwin, citată anterior, p. 500, pct. 39; hotărârea *Schwabe împotriva Austriei* din 28 august 1992, seria A nr. 242-B, p. 34, pct. 34; și, cu titlu de exemplu de constatare contrară faptelor, *Prager și Oberschlick împotriva Austriei*, 26 aprilie 1995, seria A nr. 313, p. 18, pct. 37)."

Este adevărat că *Pentikäinen* (pct. 90) utilizează o formulă care poate fi considerată drept o mică și foarte nefericită îndepărtare de la poziția tradițională a acestei Curți în domeniul responsabilităților jurnalistice¹.

„De asemenea, Curtea reiterează că protecția acordată jurnaliștilor de art. 10 din Convenție se aplică sub rezerva ca aceștia să acționeze cu bună-credință pentru a oferi informații corecte și de încredere în conformitate cu principiile jurnalismului responsabil [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* (MC), citată anterior, pct. 65; *Fressoz și Roire împotriva Franței* (MC), nr. 29183/95, pct. 54, ... etc.]”

Pentikäinen adaugă, de asemenea, un element nou (neluat în considerare de Curte și nici măcar citat în prezenta cauză), și anume legalitatea comportamentului jurnalistului: „faptul că un jurnalist nu a respectat legea în această privință este un aspect foarte relevant, deși nu decisiv, atunci când se stabilește dacă acesta a acționat în mod responsabil.” Nu poate exista nicio îndoială că aici nu este nicio problemă cu privire la acest aspect „foarte relevant”: jurnalistul a acționat în mod legal.

Este incontestabil că textul hotărârii *Fressoz și Roire* nu este reprodus integral în *Pentikäinen* (pct. 90). Relevanța unei baze de fapt corecte a fost omisă și „în conformitate cu etica jurnalistică” a fost înlocuit cu „principiile jurnalismului responsabil”. Acest lucru este regretabil, mai ales că nu sunt prezentate motivele. Dar în absența unui declarații contrare specifice și având în vedere referirea directă la texte ale cauzelor anterioare importante nu avem motive să credem că standardele și jurisprudența anterioară au fost abandonate sau reinterpretate în vreun mod sau înțeles. Rolul Curții rămâne același. Aceasta trebuie să:

„să analizeze dacă jurnalistul care a scris articolul incriminat a acționat cu bună-credință și în conformitate cu etica profesiei de jurnalist. În viziunea Curții, aceasta depinde în special de natura și de gravitatea calomniei în cauză, de modul în care a fost scris articolul în litigiu și de măsura în care ziarul reclamant își putea considera sursele ca fiind de încredere în ceea ce privește afirmațiile respective. Aspectul din urmă trebuie stabilit având în vedere situația mai degrabă așa cum se prezenta aceasta jurnalistului la momentul faptelor, decât cu beneficiul privirii retrospective [a se vedea *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei*, citată anterior, pct. 66, *Flux împotriva Moldovei* (nr. 6), nr. 22824/04, pct. 26, 29 iulie 2008].”

Nu poate fi vorba de bună-credință a articolului, care prezenta informații

credibile despre măsura urmăririi generale și motivele pentru care aceasta fusese luată. Aceasta reprezintă o informație factuală corectă. Singurul lucru adăugat informației este ipoteza asumată că persoana urmărită era fugar. Aceasta era concluzia logică trasă din absența suspectului, pentru a descrie situația juridică. Jurnalismul nu este stenografie; dacă astfel de comentarii nu sunt permise, comunicatele oficiale de presă vor înlocui presa.

Sursa (poliția) trebuia considerată de încredere.

În foarte controversata hotărâre *Flux împotriva Moldovei* (nr. 6) chiar și majoritatea ar fi acceptat că publicarea replicii este conformă cu responsabilitățile dictate de etica jurnalistică. În continuare, prezenta cauză nu implică învinuirea unei persoane de săvârșirea de infracțiuni în lipsa unei baze de fapt la momentul faptelor (a se vedea *Bladet Tromsø și Stensaas*, pct. 66). La momentul faptelor informația era corectă. Raporta cu exactitate urmărirea de către poliție. Partea vătămată ar fi putut cere poliției o rectificare (posibil pe propria cheltuială) după ce urmărirea fusese revocată. Fără îndoială, partea vătămată ar fi putut de asemenea să ceară ziarului după revocarea urmăririi, dar nu a făcut acest lucru, nici măcar în timpul procedurii penale. Nu înțelegem motivul pentru care trebuie să fie o problemă de etică jurnalistică rectificarea *ex officio* și *proprio motu* în cazul în care eroarea poliției ajunge în atenția jurnalistului în cauza penală împotriva sa. Desigur, ne-am fi gândit la această posibilitate în cazul în care Curtea ne-ar fi oferit motive să credem că există o astfel de obligație.

Testul *Bladet Tromsø* ne cere să luăm în considerare natura calomniei. Aceasta era gravă dar inevitabilă și cu siguranță nu fusese cauzată de presă, care acționase ca un mesager într-o chestiune de interes public (de reținut că fusese spart sediul unui partid politic).

Poziția majorității este și mai surprinzătoare dacă vom compara faptele și motivarea din speță cu cele din o serie de hotărâri privind România. A se vedea dintre toate hotărârea *Barb împotriva României*, nr. 5945/03, 7 octombrie 2008 și jurisprudența citată în aceasta.

Cu regret observăm că, din nou, conceptul de jurnalism responsabil (în speță în cadrul unui *non sequitur*) duce la subminarea libertății presei. Și această cauză nu este o excepție! Deși există responsabilități legate de toate activitățile profesionale, atunci când vine vorba de presă, referirea la jurnalismul responsabil este deranjantă, la fel ca atunci când micul adjectiv „socialist” era așezat alături de democrație.

Jurnalismul responsabil este echivalat de prea multe ori cu autocenzura, sau poate că este folosit ca instrument judiciar în a exercita autocenzura. Noi nu intenționăm să folosim acest instrument.